

Prof. dr hab. inż. Franciszek Sereżyński
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Wydział Matematyczno – Przyrodniczy
Szkoła Nauk Ścisłych
ul. Wóycickiego 1/3, 01-938 Warszawa

Warszawa, 12.03.2023

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. Kamila Bolka nt.

„Wyznaczanie dynamicznej mapy 2D na podstawie wielomodalnych danych rejestrowanych przez urządzenia mobilne”

w związku z ubieganiem się o uzyskanie stopnia doktora nauk inżynierijno-technicznych w dyscyplinie informatyka techniczna i telekomunikacja

1. Problematyka naukowa oraz przedmiot rozprawy

Obserwowany aktualnie szybki rozwój nowych technologii informatyczno-komunikacyjnych takich jak cloud/fog/edge/ computing, ciągle rosnąca liczba użytkowników sieci telefonii komórkowej korzystających ze smartfonów o coraz większych możliwościach kolekcjonowania, przetwarzania i przesyłania danych multimedialnych, a przede wszystkim rozwój Internetu Rzeczy powoduje, że gwałtownie rośnie objętość informacji o otaczającym nas świecie. Informacja zbierana w określonym geograficznie obszarze, np. skrzyżowanie ulic miasta ma różnoraki charakter, w tym charakter kontekstowy, który zależy od potencjalnego celu jej wykorzystania. Informacja ta musi być nie tylko przechowywana w odpowiedniej formie, ale także w dużej jej części musi być w szybki sposób aktualizowana, by służyć w sposób wiarygodny w charakterze danych wejściowych dla systemów podejmowania decyzji, w tym dla powstających aktualnie systemów tzw., inteligencji otoczenia (ang. Ambient Intelligent).

Jednym z osiągnięć naszej cywilizacji jest przechowywanie takiej informacji w postaci map. Mimo, że mapy w ich najprostszej formie znane są i używane przez ludzi od wielu wieków, to rewolucja informacyjna, która trwa już od kilkadziesiąt lat wpłynęła i dalej wpływa na ewolucję zawartości informacji przechowywanej w mapach i ich funkcjonalności. Dzięki możliwościom współczesnych technik cyfrowych współczesne mapy cyfrowe są w stanie realizować wiele wskazanych wyżej celów związanych z ich funkcjonalnością. Jednak oczekiwania związane z rozwojem nowych usług, w tym usług związanych z kontekstem otoczenia i rozwojem systemów inteligencji otoczenia, znacznie wyprzedzają możliwości funkcjonalne współczesnych cyfrowych map 2D.

Doktorant w swojej rozprawie rozpoznaje szereg aktualnych słabości istniejących we współczesnych mapach cyfrowych. Jedną z nich, na którą wskazuje, to brak możliwości zbierania i przetwarzania informacji mających charakter temporalny, a więc informacji o otaczającym otoczeniu charakteryzujących się dynamiką kilku godzin. Cel jaki stawia sobie w rozprawie jest budowa i weryfikacja systemu, który umożliwi tworzenie mapy 2D na podstawie danych przestrzennych i czasowych uzyskiwanych z wielu źródeł, dzięki której będzie możliwe dostarczenie informacji o położeniu nie tylko obiektów statycznych ale również dynamicznych. Cel rozprawy jest bardzo aktualny i ambitny, a przedstawione w rozprawie wyniki w pełni potwierdzają tezę i cel rozprawy.

2. Analiza treści rozprawy oraz uzyskanych wyników

Rozprawa składa się z 5 rozdziałów oraz bibliografii obejmującej 98 pozycji literaturowych. Jest ona poprzedzona streszczeniem w j. polskim oraz w j. angielskim, spisem tabel oraz spisem rysunków. Całość pracy obejmuje 104 strony i ma charakter teoretyczno-eksperymentalny. Najważniejsze rozdziały rozprawy to rozdziały 3 i 4, które zawierają oryginalne wyniki Doktoranta.

We Wstępie rozprawy Doktorant przedstawił zagadnienia związane z problematyką tworzenia cyfrowej mapy 2D na podstawie danych przestrzennych i czasowych oraz motywacje związane z podjęciem tematu rozprawy. Następnie formułuje On tezę rozprawy, jej cel oraz przedstawia krótko treść poszczególnych rozdziałów.

W Rozdziale 2 Doktorant przedstawił literaturowy przegląd związany z poruszonymi w rozprawie zagadnieniami. Pierwszym zagadnieniem, które było przedmiotem Jego analizy były rozwiązania dotyczące algorytmów badania głębi obrazu umożliwiających ocenę odległości. W ramach tego zagadnienia Doktorant wskazuje na trzy istniejące w literaturze podejścia: a) podejście oparte na nadzorowanym uczeniu maszynowym, w tym z użyciem głębokich sieci neuronowych, b) podejście bazujące na estymacji odległości poprzez wykorzystanie samo-nadzorującego się uczenia maszynowego oraz c) metody szacowania odległości wyrażonej w jednostkach metrycznych. Następnym rozpatrywanym zagadnieniem była kwestia detekcji obiektów oraz kwantyzacja modeli. Doktorant wskazuje tu na dwa istniejące rozwiązania: a) detekcja obiektów z wykorzystaniem głębokich sieci neuronowych oraz b) kwantyzacja modeli do detekcji obiektów. Kolejne dwa rozpatrywane przez Doktoranta zagadnienia to algorytmy śledzenia obiektów na obrazie kamery oraz wizualizacja danych przestrzenno-czasowych.

Rozdział 3 jest pierwszym rozdziałem rozprawy, w którym przedstawiono wyniki własne związane z tematyką rozprawy. W tym obszernym rozdziale Doktorant przedstawił zaproponowane rozwiązania i jego składowe. Na wstępie rozdziału Doktorant przedstawia ogólną architekturę systemu, którego celem jest umożliwienie tworzenia mapy 2D na podstawie danych przestrzennych i czasowych. Tworzą ją urządzenia brzegowe: urządzenia mobilne oraz kamery, które poprzez API serwera TCP umożliwiają przekazywanie informacji z urządzeń brzegowych do serwera centralnego *Core*, a dalej do bazy danych (*OrientDB n-nodes*), do której, poprzez podsystem *Load balancer* jest przekazywana już przetworzona informacja. Tworzenie aktualnej wizualizacji regionu odbywa się dzięki modułowi *UI*, a moduł automatycznego trenowania (*ATM*) jest odpowiedzialny za wybór właściwego modelu sieci neuronowej dla urządzeń brzegowych.

Urządzenia brzegowe typu urządzenia mobilne umożliwiają detekcję z użyciem sieci neuronowej określonej klasy obiektów oraz segmentację obrazu z kamery, a kluczowym elementem było opracowanie aplikacji mobilnej algorytmu doprecyzowującego lokalizację widocznego w kamerze obiektu, opartego na rezultatach badania głębi obrazu. Opracowanie takiego algorytmu było związane z wykonaniem szeregu badań testowych. Przetwarzanie danych po stronie urządzeń brzegowych typu kamery wiązało się z kwestią przetwarzania danych z czasie rzeczywistym, co wymagało osadzenia tam sieci neuronowej i środowiska umożliwiającego efektywne przetwarzanie informacji w czasie rzeczywistym. Rozwiązanie tej kwestii wiązało się również z wykonaniem szeregu eksperymentów i testów.

Rozwiązanie problemu przesyłania danych z urządzeń brzegowych do serwera centralnego, synchronizacji, agregacji tych danych oraz dalszego przesyłania przetworzonych danych do bazy danych wymagało również przeprowadzenia całego szeregu badań i testów. Konieczne było rozwiązanie problemu maksymalizacji szybkości obsługi nadsyłanych danych przez serwer jak też wdrożenie systemu szyfrowania *AES-256* zapewniającego bezpieczeństwo danych wysyłanych przez użytkowników. Podobne problemy wiązały się z zagadnieniem efektywnego zapisu/odczytu danych do bazy *noSQL*, co wymagało porównania kilku silników baz danych i wyboru jednego z nich.

Kolejnym bardzo ważnym, a w istocie rzeczy centralnym problemem, z punktu widzenia celów realizowanego projektu, było stworzenie możliwości tworzenia mapy na podstawie danych tempo-

ralnych, co wiązało się z możliwością uzyskania rozwiązania umożliwiającego lokalizację obiektów zmieniających położenie w czasie rzeczywistym. Wiązało się to z koniecznością rozwiązania problemu estymacji lokalizacji obiektów w świecie rzeczywistym zarówno po stronie urządzenia brzegowego jak i po stronie serwera. Wymagało to zbadania efektywności szeregu algorytmów i wyboru algorytmu spełniającego założenia projektu.

Ostatnim zagadnieniem, które wymagało rozwiązania była kwestia optymalizacja procesu wyszukiwania danych z serwerów *Open Street Map* w celu zapewnienia wymaganego, z punktu widzenia opracowywanego systemu, czasu wyszukiwania. Ta kwestia była również rozwiązana przez Doktoranta poprzez zaproponowanie i przetestowanie całkowicie nowej struktury zarządzania bazą danych.

Rozdział 4 zawiera wyniki badań eksperymentalnych wykonanych z użyciem zaproponowanego i zaimplementowanego systemu, których celem była weryfikacja systemu pod kątem prawidłowości oraz szybkości jego działania. Pierwszy opisany w tym rozdziale eksperyment dotyczył algorytmu estymacji odległości na podstawie widoku z kamer. Wyniki eksperymentów przeprowadzonych najpierw na miejskim skrzyżowaniu we Wrocławiu, gdzie wykonywano trening sieci neuronowej pełniącej kluczową rolę w algorytmie, a następnie zweryfikowane w środowisku pozamiejskim potwierdziły dużą efektywność prawidłowej detekcji obiektów. W następnym eksperymencie Doktorant przedstawia prototyp aplikacji mobilnej dla systemów *Android* i *iOS* oraz prezentuje wyniki poprawnej weryfikacji algorytmu doprecyzowania lokalizacji obiektów działającego na urządzeniu mobilnym. Kolejny eksperyment miał na celu weryfikację algorytmu integrującego pomiary położenia obiektów uzyskane z różnych źródeł. W wyniku tego eksperymentu wykazano w szczególności, że badany algorytm wykonywany na lokalnym urządzeniu mobilnym realizujący fuzję danych o obiektach wykrywanych na obrazie umożliwia lokalizację obiektów 3D z dokładnością do 10m. Ostatni prezentowany w pracy eksperyment był związany z testowaniem modułu zwracającego dane do renderingu mapy.

Ostatni z rozdziałów, Rozdział 5 jest podsumowaniem wyników osiągniętych w rozprawie oraz przedstawieniem wniosków wynikających z przeprowadzonych badań.

3. Najistotniejsze osiągnięcia przedstawione w rozprawie

Rozprawa doktorska mgr inż. Kamila Bolka zawiera nowe, oryginalne wyniki dotyczące tworzenia map 2D na podstawie danych przestrzennych i czasowych. Do najistotniejszych osiągnięć rozprawy zaliczyć należy:

- Zaproponowanie, implementacja oraz eksperymentalna weryfikacja algorytmu fuzji danych o obiektach wykrywanych na obrazie zapewniającego efektywną lokalizację obiektów 3D,
- Opracowanie, implementacja oraz weryfikacja algorytmu integracji wielu pomiarów położenia obiektów 3D pozwalającego na poprawienie dokładności ich lokalizacji,
- Wykorzystanie głębokich sieci neuronowych w celu efektywnej detekcji obiektów na urządzeniach mobilnych,
- Znaczne zwiększenie procesu wyszukiwania informacji dla celów renderingu mapy przez zastąpienie systemu zarządzania bazą danych *PostgreSQL* w systemie *Open Street Map* przez grafowy system zarządzania bazą danych *OrientDB*,

- Całościowa integracja i wdrożenie systemu tworzenia map 2D zarówno w formie eksperymentalnej umożliwiającej jej dalszy rozwój jak też w formie platformy dla potencjalnych użytkowników systemu nie posiadających wiedzy technicznej.

4. Uwagi merytoryczne

W trakcie czytania rozprawy doktorskiej nasuwają się pewne uwagi, a mianowicie:

- Doktorant wielokrotnie używa w rozprawie pojęcia „wielomodalne dane”, ale nigdzie nie wyjaśnia znaczenia tego terminu pozostawiając go do interpretacji czytelnika,
- Ważnym elementem zbudowanego systemu są głębokie sieci neuronowe, które były wykorzystywane przez Doktoranta. W rozprawie brak informacji bardziej szczegółowej o architekturze wykorzystanych sieci w kontekście rozpatrywanej w pracy zastosowań tych sieci (ile danych wejściowych podawano do sieci, ile warstw posiadała sieć, ile było elementów wyjścia, jakie algorytmy uczenia były stosowane, itp.). Korzystne dla pracy byłoby umieszczenie w niej rozdziału, który wyjaśniał by te kwestie,
- Elementami brzegowymi pozyskiwania danych były kamery oraz urządzenia mobilne. O ile rozumiała jest rola umieszczonych na stałe kamer należących do systemu zbierających informacje w danym otoczeniu, to nie jest jasna rola urządzeń mobilnych, które jak rozumiem, nie są trwałym elementem systemu i należą do osób prywatnych i w pewnych tylko okolicznościach stają się chwilowo również elementem systemu. Prosiłbym o doprecyzowanie tej kwestii,
- Co się dzieje z informacją, która istniała przed jej aktualizacją? Czy ta poprzednia informacja jest dalej przechowywana w jakiś sposób?
- Badanie eksperymentalne różnych elementów systemu były przeprowadzane w różnych geograficznie rejonach Polski – co było powodem tego?
- W ostatnim rozdziale rozprawy (str. 93) Doktorant stwierdza: „Zbudowany system posiada szereg zastosowań, np. wytyczanie nowych ścieżek rowerowych ...”,
  - nie jest jasne czy Doktorant mówi o potencjalnych aplikacjach systemu, czy być może któreś z tych aplikacji zostały zrealizowane,
  - w jaki sposób posiadacz urządzenia mobilnego posiadającego dostęp do zbudowanego systemu mógłby przystąpić np., do wytyczenia dla własnych potrzeb nowej ścieżki rowerowej w okolicy, w której przebywa?

Powyżej przedstawione uwagi wynikają z mojej ciekawości i próby lepszego zrozumienia zaproponowanego przez Doktoranta systemu i nie mają istotnego wpływu na jakość i wagę przedstawionych rozwiązań i w żadnym stopniu nie obniżają wartości pracy. Doceniam wkład pracy Doktoranta przy realizacji pracy i uzyskane wyniki, jak też liczę na interesującą dyskusję w trakcie obrony pracy, podczas której z pewnością zostaną wyjaśnione moje uwagi. Reasumując można stwierdzić, że główne wyniki rozprawy potwierdzają osiągnięcie z powodzeniem założonego w rozprawie celu.

5. Uwagi redakcyjne i edytorskie

Rozprawa została napisana w bardzo dobrym stylu zarówno językowym jak i edytorskim. Czyta się ją z przyjemnością. Praktycznie nie mam żadnych uwag redakcyjno-edytorskich, za wyjątkiem jednego, być może dyskusyjnego spostrzeżenia, dotyczącego podpisów pod rysunkami i tablicami. Podpisy dotyczące rysunków umieszcza się tak jak to czyni Doktorant pod rysunkami, natomiast podpisy dotyczące tabel umieszcza się zwykle nad tabelami, natomiast Doktorant umieszcza je również pod tablicami.

6. Podsumowanie

Wyniki uzyskane przez Doktoranta w rozprawie mają istotne znaczenie technologiczne i są kolejnym znaczącym krokiem dla przygotowania infrastruktury dla nowych aplikacji informatyczno-komunikacyjnych. W związku z tym stwierdzam, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgr inż. Kamila Bolka nt. „*Wyznaczanie dynamicznej mapy 2D na podstawie wielomodalnych danych rejestrowanych przez urządzenia mobilne*” spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez obowiązującą ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i pozwala na ubieganie się o uzyskanie stopnia doktora nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie informatyka techniczna i telekomunikacja. W konsekwencji stwierdzam, że rozprawa może stać się przedmiotem publicznej obrony i wnoszę o dopuszczenie mgr inż. Kamila Bolka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. Bolka'.